

Ο Τύπος στην υπηρεσία της Ελληνικής Επανάστασης. Τα «Ελληνικά Χρονικά»

Ανδρονίκη Π. Χρυσάφη

Ιστορικός - Αρχαιολόγος, M.Sc.

Η δύναμη των Media δεν είναι φαινόμενο της σύγχρονης εποχής. Ο «Τύπος» των παλαιότερων εποχών, δηλαδή το σύνολο των γραπτών κειμένων που κυκλοφορούσαν σε διευρυμένα ανθρώπινα σύνολα και πληροφορούσαν για τα γεγονότα, τα πρόσωπα πίσω από τις πληροφορίες, οι επιμέρους λειτουργίες και η επίδραση που ασκούσε στον λαό, υπήρξαν μηχανισμοί που τέθηκαν σε λειτουργία στο σύγχρονο ελληνικό κράτος πριν ακόμα τη συγκρότησή του. Κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης ή ακόμα και πριν από αυτή, μεταφέρθηκαν στις επαναστατημένες περιοχές φορητά ή σύγχρονα τυπογραφεία, εκδόθηκαν χειρόγραφες εφημερίδες με αντιγραφείς, οργανώθηκε ταχυδρομείο, ενώ σε πολιορκημένες πόλεις κυκλοφόρησαν συνδρομητικές εφημερίδες μεγάλης εμβέλειας. Τα έντυπα του Αγώνα δεν αποτελούσαν μόνο μέσο πληροφόρησης, αλλά και κατευθυντήρια όργανά του. Από νωρίς, όσοι ασχολήθηκαν με την προετοιμασία της Επανάστασης είχαν συνειδητοποιήσει τη σημασία του Τύπου. Ο Κοραΐς συμβούλευε για τη σύσταση εφημερίδας «εις διάδοσιν ειδήσεων».

Οι πρώτες εφημερίδες ήταν χειρόγραφες. Αντιγραφείς αναπαρήγαγαν το αρχικό φύλλο, και στη συνέχεια, στους τόπους όπου έφθαναν τα φύλλα άλλοι αντιγραφείς αναλάμβαναν να τα ξαναγράψουν και να τα στείλουν ακόμα μακρύτερα. Οι δυσκολίες αυτού του εγχειρήματος είναι φανερές, καθώς δεν υπήρχε οργανωμένο ταχυδρομείο. Η πρώτη χειρόγραφη εφημερίδα ήταν η *Εφημερίδα του Γαλαξιδίου*, η οποία κυκλοφόρησε αμέσως μόλις ξέσπασε η Επανάσταση, τον Μάρτιο του 1821. Ακολούθησε η *Εφημερίς Αιτωλική*, ένα δισέλιδο ή τετρασέλιδο έντυπο με πλούσια ειδησεογραφία που εκδόθηκε τον Αύγουστο του 1821 στο Μεσολόγγι και *Ο Αχελώος*, που εκδόθηκε τον Φεβρουάριο του 1822 στο Βραχώρι (Αγρίνιο) με υπότιτλο «Εφημερίς Πολιτική της Δυτικής Χέρσου Ελλάδος», και αποτελούσε κατά κάποιον τρόπο επίσημο όργανο της Διοίκησης. Και οι τρεις αυτές χειρόγραφες εφημερίδες είχαν βραχύ βίο. Οι ανάγκες του Αγώνα όμως επέβαλαν έντυπες εφημερίδες που να κυκλοφορούν σε μεγαλύτερο αριθμό αντιτύπων και να φτάνουν στο εξωτερικό.

Οι Φαναριώτες που πρωταγωνίστησαν στον Αγώνα, ο Δημήτριος Ύψηλάντης και ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, είχαν κατανοήσει πλήρως τη σημασία του Τύπου και, φθάνοντας στις επαναστατημένες περιοχές, έφε-

Επικοινωνία:

andron@upatras.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ.

Τιμή ἑτησία τὰλλ. δίσπλα
Ισπανικά ἕξ, προπληρω-
τέα κατ' ἑβδομαίαν.
Ἐκδίδεται δις τῆς ἑβδομάδος.

Δρ. 29.

Μεσολόγγιον τῆ 9 Ἀπριλλίου 1824.

Φραγκλῖνος.

Μεσολόγγιον τῆ 7 (19) Ἀπριλλίου 1824.

Ἀπαρηγόρητα θρηνεῖ μεταξύ τῶν χαρ-
μοσύνων τοῦ Πάσχα ἡμερῶν ἡ Ἑλλάς,
διότι αἰφνιδίως σφραῖται ἀπὸ τῆς ἀγκά-
λας τῆς τὸν πολῦτιμον αὐτῆς εὐεργέτην,
τὸν Λαμπρὸν Λόρδον Νόελ Βύρωννα.
Ὁ Ὑπέρτιμος οὗτος ἀνὴρ μετὰ δεκαήμε-
ρον ἀθθενεῖαν φλογισικοῦ ῥευματικοῦ πυ-
ρετου, ὅστις εἶχεν εἰσελθεῖ ἕως εἰς τὸν
ἐγκέφαλον, ἐξέπνευτε σήμερον περὶ τὸ
ἑπτέρας εἰς τὰς ὥρας 11 λ. 40 (5 λ. 40). (α)

Δὲν ἔπαυεν ἔτι ζῶν ὁ Λαμπρὸς
Φιλέλλην καὶ παρασαίνῃ τοὺς εὐνοικοὺς ὑ-
πὲρ τῆς Πατρίδος σκοποῦς του. Ὁ ὑπὲρ τῆς

(α) Ἀγνοῦμεν διὰ ποίας αἰτίας δὲν
ἠθέλησεν ὁ Λαμπρὸς Λόρδος καὶ συγκα-
τανεύσῃ εἰς οὐσας παικιλίσεις εἶχε καμῆ
πρὸς αὐτὸν ὁ ἰατρός του Φ. Βουδῖος,
καὶ ὁ ἰατρός τῆς Ἑταιρείας Ι. Μίλιγκεν
διὰ καὶ τὸν φλεβοτομήτωσιν.

Ἐὰ πλείω ὄφελῃ, τοῖς πλείοσι.

ἀληθοῦς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος ἕπλός του
μεγάλως μᾶς ἐνεθάρρυνε, καὶ μᾶς ἔδιδε
τὰς πλέον χρῆσας ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἐλπίδας.

Πικρῶς θλίβεται καὶ κατακάρδα λυ-
πεῖται ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος σφραῖμενος
τοιοῦτον Πατέρα καὶ εὐεργέτην. Εἰς ὅλων
τῶν πατριωτῶν τὰ πρόσωπα ἡ θλίψις
καὶ κατήφεια φαίνονται ζωγραφισμέναι·
ἀλλὰ περισσότερο κλαίει καὶ ἀναστενάζει
ὁ λαὸς τοῦ Μεσολογγίου, διότι αὕτη ἡ
πόλις εἶχε τὴν καλὴν τύχην καὶ συγκατα-
ριθμῇ μεταξύ τῶν πολιτῶν τῆς ἀνδρα τῶν
ἀρετῶν καὶ προτερημάτων τοῦ Λαμπροῦ
Λόρδου. Αἱ πρὸς αὐτὸν τοῦ ἔθνους μας
ἐλπίδες ἀπέτυχον, καὶ πλέον δὲν μᾶς
μένει, παρὰ καὶ κλαῖωμεν ἀπαρηγόρητος
τὰν τέσων σκληρῶν δι' ἡμᾶς θάνατον.

Το φύλλο της εφημερίδας «Ελληνικά Χρονικά» που κυκλοφόρησε για το θάνατο του Λόρδου Βύρωνα (Μεσολόγγι, 9/19 Απριλίου 1824).

ραν μαζί τους τα πρώτα πιεστήρια. Το πιεστήριο του Υψηλάντη εγκαταστάθηκε σε ένα τζαμί στην Καλαμάτα και εκεί, την 1η Αυγούστου 1821, εκδόθηκε η πρώτη έντυπη εφημερίδα του Αγώνα, η *Σάλπιγξ Ελληνική*, με συντάκτη τον Θεόκλητο Φαρμακίδη, από τους λίγους Έλληνες που είχαν δημοσιογραφική πείρα. Κυκλοφόρησαν μόνο τρία τεύχη της εφημερίδας, καθώς παραιτήθηκε ο συντάκτης της και έκλεισε άδοξα η πρώτη προσπάθεια του Τύπου κατά την Επανάσταση. Το 1824, όμως, νέα τυπογραφεία έφτασαν στην Ελλάδα από τα φιλελληνικά Κομιτάτα του Λονδίνου και του Παρισιού και αναπτύχθηκε η εφημεριδογραφία. Τη χρονιά αυτή εκδόθηκαν τα *Ελληνικά Χρονικά* στο Μεσολόγγι, η *Εφημερίς των Αθηνών* στην Αθήνα με εκδότη τον Γ. Ψύλλα και *Ο Φίλος του Νόμου* στην Ύδρα με συντάκτη τον J. Chiappe, η πιο μακρόβια εφημερίδα του Αγώνα (1824–1827), που αποτέλεσε το επίσημο όργανο της Διοίκησης μέχρι να εκδοθεί *Η Γενική Εφημερίς της Ελλάδος*.

Αυτή κυκλοφόρησε από το 1825 έως το 1832, αρχικά με εκδότη τον Θ. Φαρμακίδη, ο οποίος ορίστηκε από τον Μαυροκορδάτο ως ο «έφημεριδογράφος τής διοικήσεως», και από το 1827 τον Γ. Χρηστίδη. Εκδιδόταν τότε στο Ναύπλιο και τότε στην Αθήνα και θεωρείτο η εγκυρότερη και αρτιότερη εφημερίδα της εποχής της, με πολυάριθμο επιτελείο συνεργατών. Τα έτη 1828–9 κυκλοφόρησε στην Ύδρα από τον J. Chiappe και η γαλλόφωνη εφημερίδα *L' Abeille Grecque*, ενώ στο νησί, τέλος, εκδόθηκε το 1827–8 και η *Ανεξάρτητος Εφημερίς της Ελλάδος* από τον Ύδραίο ναυτικό Π. Παντελή, φίλο του Κουντουριώτη. Πλούσια σε ειδησεογραφία, καυτηρίαζε τους φιλόκερδους κοτζαμπάσηδες, και, εξαιτίας των αντιδράσεων που προκάλεσε, σταμάτησε η έκδοσή της. Επανεκδόθηκε το 1842.

Ελληνικά Χρονικά

Το πιεστήριο που μετέφερε ο Αλ. Μαυροκορδάτος στο Μεσολόγγι τον Ιούλιο του 1821 δεν λειτούργησε αρχικά, λόγω έλλειψης τυπογράφου. Τον Δεκέμβριο του 1823, όμως, ο Λόρδος Βύρωνας, που κατέφθασε στην πόλη με τη συνοδεία του, μετέφερε στις αποσκευές του ένα νέο τυπογραφείο, σταλμένο από το φιλελληνικό κομιτάτο του Λονδίνου, μαζί με τον συνταγματάρχη Stanhope, για να οργανώσει ταχυδρομείο, υγειονομική υπηρεσία και να ιδρύσει «ελευθέρο Τύπο». Οι Άγγλοι

έχουν κατανοήσει πλήρως τη δύναμη του Τύπου και την θέτουν την υπηρεσία της Επανάστασης! Το πιεστήριο που μετέφερε ο Λόρδος Βύρωνας, κατεσχέθη από τους Τούρκους και στάλθηκε στην Πάτρα, αλλά ο Stanhope, χρησιμοποιώντας το παλιό πιεστήριο του Μαυροκορδάτου, και με τη βοήθεια του φιλέλληνα Ελβετού Ιωάννη-Ιάκωβου Μάγερ κατόρθωσε, αμέσως μετά την άφιξή τους, να εκδώσει την εφημερίδα *Ελληνικά Χρονικά*.

Το πρώτο φύλλο της εφημερίδας κυκλοφόρησε την 1η Ιανουαρίου 1824, ενώ τον Απρίλιο οι Μεσολογγίτες παρέλαβαν το τυπογραφείο που είχαν κατασχέσει οι Τούρκοι, και η εφημερίδα εκδιδόταν πλέον στα νέα πιεστήρια. Συνέχισε ανελλιπώς την κυκλοφορία της για δύο χρόνια, έως τον Φεβρουάριο του 1826, οπότε το τυπογραφείο θα υποστεί ζημιές από τους βομβαρδισμούς των τουρκοαιγυπτιακών στρατευμάτων που πολιορκούσαν το Μεσολόγγι.

Τα *Ελληνικά Χρονικά* έμελλε να γίνει η πιο ιστορική εφημερίδα της εποχής της, καθώς συνέχισε να εκδίδεται καθ' όλη την πολιορκία του Μεσολογγίου, περιγράφοντας λεπτομερώς και εκ των έσω την κατάσταση στην εμπόλεμη πόλη, διαδίδοντας τα μηνύματα που επιθυμούσαν οι συντάκτες της και μεταφέροντας τις πληροφορίες της αντίστασής τους σε όλη την Ευρώπη. Έμεινε γνωστή ως η «Εφημερίδα της Πολιορκίας» και η αποτελεσματικότητά της ήταν τεράστια. Κυκλοφορούσε από την Κωνσταντινούπολη μέχρι το Κάιρο και αποτέλεσε πολύτιμη πηγή για τον φιλελληνισμό. Για να συντηρήσει την έκδοση της εφημερίδας, η Ελληνική Διοίκηση αγόραζε φύλλα και τα μοίραζε σε διάφορες επαρχίες. Εκτός από τα πολεμικά γεγονότα, την απασχόλησαν θέματα για την ελευθερία, τη δημοκρατία, τη δικαιοσύνη, τον φιλελληνισμό, τη λογοτεχνία. Στην έξοδο του Μεσολογγίου, τη νύκτα της 10ης προς 11η Απριλίου 1826, θα χαθούν όλα: ο φιλέλληνας εκδότης Μάγερ με την οικογένειά του, ο τυπογράφος Μεσθενάς και το πιεστήριο, ένα μικρό τμήμα του οποίου σώζεται σήμερα στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Οι Μεσολογγίτες, κατά τις δραματικές ώρες της προετοιμασίας της Εξόδου, φρόντισαν να θάψουν τα τυπογραφικά στοιχεία «που είχαν περιγράψει τον ιερό αγώνα» τους, για να μην πέσουν στα βέβηλα χέρια...